

ศิลปะการใช้ภาษา

ศิลปะการใช้ภาษา คือ กลวิธีในการเลือกสรรถ้อยคำมาเรียบเรียง เพื่อเสนอสารหรือเรื่องราวต่าง ๆ ในวรรณกรรมนิทาน ศิลปะการใช้ภาษา นอกจากจะเป็นสิ่งที่ช่วยถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ แล้ว ศิลปะการใช้ภาษาที่ดียัง ทำให้นิทานนั้นน่าอ่าน น่าติดตาม

พระสารประเสริฐ (ตรี นาคะประทีป) เป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องว่ามีความสามารถในการใช้ภาษาไทยได้อย่างดียิ่ง พระยาอนุমানราชชน ได้ยกย่องความสามารถในด้านการใช้ภาษาของพระสารประเสริฐ ไว้ในหนังสือพื้นความหลัง ว่า

ท่านที่เคยอ่านหนังสือที่พระสารประเสริฐแต่ง ถ้าท่านเป็นนักเลงหนังสือก็ต้องรับรองว่า พระสารประเสริฐแต่งดีนัก ใช้คำน้อย แต่ว่าได้ข้อความมากและชัดเจน เป็นภาษาไทยแท้สมบูรณ์ทั้งหลักของภาษาและถ้อยคำ (เสฐียรโกเศศ 2513 : 140-141)

ประคอง นิมมานเหมินท์ ได้ศึกษาลีลาการเขียนของพระสารประเสริฐ และให้ความเห็นว่า พระสารประเสริฐใช้ภาษาได้ดียิ่ง ถ้อยคำภาษาที่ใช้มีความกระชับรัดกุม กระฉ่างและสละสลวย (ประคอง นิมมานเหมินท์ 2532 : 28)

ในการศึกษาวรรณกรรมนิทานของพระสารประเสริฐ ผู้วิจัยพบว่า พระสารประเสริฐมีการใช้ภาษาที่กระชับ ใช้คำที่มีสัมผัสคล้องจองมีจังหวะ ทำให้ข้อความไพเราะ สละสลวย นอกจากนี้ยังมีการใช้คำที่ทำให้เห็นภาพ ทั้งที่เป็นถ้อยคำธรรมดา และที่เป็นภาพพจน์

การศึกษาวិเคราะห์ ช่วยให้สามารถจำแนกศิลปะการใช้ภาษาของพระสารประเสริฐ ได้เป็น 6 ลักษณะดังนี้คือ

1. การใช้ภาษาที่เหมาะสม
2. การใช้คำที่สั้นกระชับ
3. การใช้คำที่มีเสียงสัมผัสคล้องจอง
4. การใช้ภาษาที่ทำให้เห็นภาพ
5. การซ้ำคำ ซ้ำวลี ซ้ำข้อความ เพื่อเน้นความสำคัญ
6. การใช้ร้อยกรองในวรรณกรรมนิทาน

5.1 การใช้ภาษาที่เหมาะสม

5.1.1 การใช้ภาษาที่เหมาะสมกับผู้อ่าน ในวรรณกรรมนิทานของ พระสารประเสริฐ สามารถจำแนกประเภทของนิทานตามลักษณะโครงสร้าง ได้ 2 ประเภท คือ นิทานสำหรับเด็ก และนิทานสำหรับผู้ใหญ่

นิทานสำหรับเด็ก เป็นนิทานที่มีโครงเรื่องเป็นเรื่องเดียวเข้าใจง่าย ส่วนนิทานสำหรับผู้ใหญ่มักเป็นเรื่องยาว แม้เป็นนิทานเรื่องเดียวก็เป็นนิทานที่มีขนาดยาว นอกจากนี้ยังมีนิทานซ้อนนิทาน

จากการศึกษา พบว่า ในวรรณกรรมนิทานของพระสารประเสริฐ นิทานที่ปรากฏในหนังสือแต่ละเล่ม จะมีการใช้ภาษาที่ต่างกัน กล่าวคือ ในรวมนิทานและบทฝึกนิสัยจะใช้ถ้อยคำธรรมดาที่เข้าใจง่าย เหมาะกับเนื้อเรื่องที่เป็นนิทานสำหรับเด็กและเรื่องที่เป็นการอธิบายบอกเล่า ส่วนหิโตปเทศ พินหนิงทิวา อาหรับราตรี ทศมนตรี ประวัติราชทินนาม ผกาวลี มีเนื้อหาแนวคิดที่หลากหลาย เป็นนิทานที่อ่านได้ทั้งผู้ใหญ่และเด็ก การใช้ภาษาในเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้ จะเป็นการใช้ภาษาที่มีสำนวนโวหารมากขึ้น มีการใช้คำศัพท์มากกว่าเรื่องประเภทแรก แต่คำศัพท์นั้นก็ เป็นคำศัพท์ที่พื้น ๆ ไม่ยากนัก

ในส่วนของกถาสวัสดิ์สาคร ซึ่งเป็นเรื่องที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเทพเจ้า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ นิทานที่ปรากฏในเรื่องเป็นนิทานที่ พระคิวงษ์ เล่าให้พระอุมาฟัง ภาษาที่ใช้ในเรื่องพบว่ามีคำศัพท์สูง เช่นเดียวกับเรื่อง บันเทิงทศवार ที่หนุ่มสาวได้สมมติตนเป็นราชา ราชนี ผลัดกันเล่านิทานเรื่องต่าง ๆ

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า พระสารประเสริฐมีการใช้ภาษาที่ต่างระดับกัน ในวรรณกรรมแต่ละเล่ม ซึ่งความต่างนี้ขึ้นอยู่กับแนวเนื้อหา และวัตถุประสงค์ของหนังสือเล่มนั้น ๆ

ในวรรณกรรมนิทานของพระสารประเสริฐ พบว่า มีนิทานส่วนหนึ่งที่เป็นนิทานซ้อนนิทาน มีการเล่านิทานหลักหรือเรื่องหลัก แล้วแทรกด้วยนิทานซ้อน ตัวอย่างที่ยกมาแสดงให้เห็นว่า วรรณกรรมนิทานของพระสารประเสริฐ มีการใช้ภาษาที่ต่างระดับกัน เป็นการใช้ภาษาที่เหมาะสมกับแนวของเนื้อเรื่องนั้น ซึ่งนำมาจากจุดเชื่อมต่อระหว่างนิทานหลักกับนิทานซ้อน ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างจากรวมนิทาน และบทฝึกนิสัย

เรื่อง "สุ" ในรวมนิทาน เริ่มเรื่องหลัก คือเรื่องสุ ตามด้วยเรื่องแทรก คือเรื่องฝาแฝด ดังนี้

เด็กชายสุ นักเรียนในชั้น ถามครูสาวโมรีว่า "คุณครูจะโปรดเล่าเรื่องให้ผมฟังหรือครับ" น.ล. โมรีว่า "จะ ฉันชอบเล่าเรื่องต่าง ๆ." ต่อไปนี้เป็นเรื่องที่นางสาวโมรีเล่า

เรื่องฝาแฝด

ครั้งหนึ่ง มีเด็กน้อยชื่อ ดวงแก้ว อายุหกขวบ และครั้งหนึ่ง มีเด็กชายน้อยชื่อ ดวงขวัญ ทั้งสองเป็นลูกฝาแฝด ทั้งสองพูดว่า "เราอายุหกขวบแล้ว เราเข้าโรงเรียนกันเถอะ"

(รวมนิทาน หน้า 95)

เรื่อง "การพูด" ในบทฝึกนิสัย กล่าวถึง คุณและโทษอันเกิดจากการพูด แล้วจึงเริ่มเล่าเรื่องคนเดินทาง 3 คน ดังนี้

ในที่สุดนี้ จะขอเล่าเรื่องคนเดินทาง 3 คนให้ฟังสักหน่อย

ในขณะที่ชายเลี้ยงแกะกับบุตรชายนั่งพักอยู่ที่ใต้ต้นไม้ใหญ่. พลทหารสวมเครื่องแบบ 3 คน เดินมาหยุดมองดูต้นไม้. พลทหารทั้ง 3 นี้ กลับจากฝึกหัดจะไปบ้าน

(บทฝึกนิสัย หน้า 71)

จากตัวอย่างที่ยกมากล่าวนี้ จะเห็นได้ว่า ทั้งรวมนิทาน และบทฝึกนิสัย มีการใช้คำที่สั้น ๆ และเป็นคำที่เข้าใจง่าย มีการใช้ประโยคที่สั้น ไม่ซับซ้อน การใช้ภาษาเช่นนี้เหมาะในการสื่อสารติดต่อกับเด็ก ตัวอย่างจากหิโตปเทศ และอาหรับราตรี

ในหิโตปเทศ บัณฑิตวิษณุครมั้น เล่าเรื่องการผูกมิตรระหว่างกา เต่า กวาง และ หนู ให้พระกุมารฟัง โดยกล่าวถึงประโยชน์ในการคบมิตรที่ดี แล้วจึงยกเรื่องการผูกมิตรมาเล่าให้พระกุมารฟัง ดังนี้

ผู้ที่มีปัญญามาเป็นมิตร แม้จะไร้กำลังและทรัพย์ก็ตาม, อาจจะช่วยแก้ไขเหตุที่ติดขัดให้ลุล่วงไปได้โดยเร็ว เหมือนดังกา เต่า กวาง และหนู

พระกุมารตรัสถามว่า "เรื่องเป็นประการไร"

วิษณุครมั้นทูลเล่าว่า:-

เรื่องที่ 1

ที่บนฝั่งแม่น้ำโคทาวรี ต้นจิวใหญ่ต้นหนึ่ง เป็นที่อาศัยของนานา ปักษินชาติ เวลาเย็นพากันบินมาจากทิศานุกิศ อาศัยนอน ณ ต้นไม้นั้น ครั้นนั้น ในเวลารุ่งสว่างจวนจะสิ้นเขตของราตรี กำลังดวงจันทร์ ซึ่งเป็นที่แยมรับของปวงปทุมชาติลับเหลี่ยมภูเขาทงตะวันตก....

(หิโตปเทศ หน้า 14)

เรื่องนักพรตทั้งสามกับนางทั้งห้า นางโซบิเตให้นักพรตองค์ที่ 1 และองค์ที่ 2 เล่าเรื่องให้ฟัง

ครั้นนักพรตองค์ที่สองเล่าจบลง นางโซบิเตจึงพูดว่า ท่านเล่าสนุกดี อนุญาตให้ท่านไปจากบ้านนี้ได้ ไม่เอาโทษทัณฑ์ แต่จะไปเมื่อไรก็แล้วแต่ใจ นักพรตองค์นั้นขอฟัง เรื่องของผู้อื่นเสียก่อนจึงจะไป

14. นักพรตองค์ที่สาม

นักพรตองค์ที่สามเล่าว่า เรื่องของข้าพเจ้าประหลาดกว่าบรรดา เรื่องที่นางได้ฟังมาแล้วทั้งสิ้น ซึ่งเจ้าชายทั้งสององค์เสียจักขุนั้นล้วนแต่เป็นไปโดยบาปเคราะห์ ส่วนข้าพเจ้าเสียจักขุด้วยความผิดของ

ตนเองแท้ ๆ จะโทษผู้ใดหาได้ไม่ ดังข้าพเจ้าจะเล่าให้ฟังต่อไปนี้

(อาหรับราตรี หน้า 195)

การใช้ถ้อยคำในหิโตปเทศ และอาหรับราตรีนี้จะเห็นได้ว่า มีการใช้คำที่เป็นคำศัพท์ปรากฏอยู่บ้าง ภาษาที่ใช้มีลักษณะเป็นภาษาเขียนมากกว่าภาษาพูด เช่น "เรื่องเป็นประการไร" "จะโทษผู้ใดหาได้ไม่"

คำศัพท์ที่ปรากฏ เช่น ปักษินชาติ ทิศานุกิต ราชตรี ปทุมชาติ โทษทัณฑ์ จักขุ คำศัพท์เหล่านี้เป็นคำศัพท์ที่ไม่ยากนัก พบเห็นอยู่เสมอ คำใดที่ไม่ทราบความหมายก็สามารถเปิดหาได้จากพจนานุกรม และเมื่อทราบความหมายของคำศัพท์แล้วก็สามารถเข้าใจเรื่องได้ทันทีโดยไม่ต้องตีความ

การใช้ถ้อยคำประเภทนี้ปรากฏในวรรณกรรมนิทานเรื่อง หิโตปเทศ พันหนึ่งทิวา ทศมนตรี อาหรับราตรี ประวัติราชทินนาม ผกาวัลี ตัวอย่างจากบันเทิงทศวาร และกถาสวัสดิสาร

ในบันเทิงทศวาร หม่อมสาวสมมุติตัวเป็นราชา ราชนิ ผลัดกันเล่านิทาน

เมื่อ เอลีลยา บรรยายเรื่องของหล่อนจบลงแล้ว, คตินิยายเรื่องที่สุดที่จะยกขึ้นเล่าสู่กันฟัง เป็นของราชนิ, สมมติเทพนารีก็เผยแพร่เรื่องขึ้นตามอัธยาศัย :-

ดูกรวิศุทธารีทั้งหลาย อันดวงดารากรเป็นเครื่องประดับพรายเวหา เวลานอากาศปราศจากเมฆ และบุผชาติเรกทุกชนิดเป็นเครื่องประดับตฤณภูมิ ฉันทิ คารม อันเจียบแหลมและนิยายเรื่องเหมาะ ๆ นำฟัง ก็เป็นกลเม็ดมล้างเมลิองเครื่องประดับของควรรที่สุภาพฉนั้น

(บันเทิงทศวาร หน้า 112)

ในกถาสวัสดิสาร ตอนที่ยกมากล่าวนี้เป็นตอนที่ เขาคันธราชน ประชามนตรีกล่าวกัณฑ์ทานกษัตริย์ที่คิดจะยกทัพไปจับตัวท้าวจันทมहाเสน ทั้งนี้เป็นเพราะ... ท้าวจันทมहाเสนเป็นราชาทรงเดช, พระองค์จะทรงปราบมิได้เลย. เพื่อพิสูจน์ในข้อนี้ ขอได้ทรงสดับประวัติท้าวจันทมहाเสนซึ่งข้าพเจ้าเริ่มเล่าถวายดังนี้ :

เรื่องท้าวมหาเสน. ในประเทศนี้มีพระนครชื่ออุชชยิณี เป็นภูษณาภรณ์ของโลก ซึ่งคฤจกล่าวได้ว่าเยี่ยมเยาษอมราวตีเทพนครด้วยปราสาทราชมนเทียรอันฉาบด้วยสุชาขาว. ในพระนครนี้พระหระเจ้า ผู้วิศเวศ สลิตเป็นรูปมหากาล. เมื่อพระองค์ทรงต้านทานต่อความบกพร่องของพระนฤปติ โดยเสด็จมาเสียดจากยอดเขาไกลาส. ในพระนครนั้นไซ้ร้ ท้าวมเหศวรรมันอุดมราชทรงสลิต. มีโอรสกอปรด้วยลักษณะคล้ายพระองค์ทรงนามชัยเสน.

(กถาสริตสาคร หน้า 203)

จากตัวอย่างที่นำมานี้จะเห็นได้ว้ การใช้ภาษามีลักษณะของการใช้สำนวนโวหาร มีการใช้คำศัพท์ที่เป็นคำศัพท์ยาก คำศัพท์ที่ปรากฏในตัวอย่างที่ยกมานี้ เช่น วิศุทธานารี ตฤณภูมิ ภูษณาภรณ์ สุชาขาว วิศเวศ มหากาล เปียดัน คำศัพท์ที่ปรากฏนั้นส่วนมากเป็นคำศัพท์ที่มาจากการสมาส สนธิ บางคำเป็นคำศัพท์ที่เป็นศัพท์เฉพาะ ไม่ปรากฏความหมายในพจนานุกรม ซึ่งท่านผู้ประพันธ์จะทำเชิงอรรถอธิบายความหมายของศัพท์เหล่านั้นไว้ให้ เช่น

วิศเวศ : เป็นใหญ่แห่งเทวดาทังมวล

มหากาล : "กาลใหญ่" ชื่อพระคิวลึงค์ที่อยู่ในกรุงอุชชยิณี

แต่ในบางครั้งแม้จะทราบความหมายของคำศัพท์แล้ว หากแต่เมื่ออ่านเรื่องอาจจะยังไม่เข้าใจความหมาย ต้องมีการตีความ ทั้งนี้เพราะการใช้สำนวนโวหาร และการใช้รูปประโยคที่ซับซ้อน

การใช้ภาษาที่มีการใช้คำศัพท์ที่เป็นคำศัพท์ยาก มีการใช้สำนวนโวหาร และรูปประโยคที่ซับซ้อนนี้ พบมากในกถาสริตสาคร ส่วนบันทึกพงศาวดารนั้น การใช้ภาษาเช่นนี้ มักพบในการเกริ่นนำเรื่องก่อนที่จะเล่านิทาน

นอกจากตัวอย่างการใช้ภาษาที่มีความต่าง ซึ่งอาจเรียกได้ว้ มีการใช้ภาษาที่ต่างระดับกัน ดังที่ได้ยกตัวอย่างมาจากส่วนที่เป็น "การเริ่มต้นเล่าเรื่อง" แล้ว ในส่วนที่กล่าวถึงความงามของสตรีก็เป็นส่วนที่แสดงให้เห้นว้ ในวรรณกรรมนิทานของพระสารประเสริฐ มีการใช้ภาษาที่ต่างระดับกันในนิทานแต่ละเล่ม ตัวอย่างที่นำมากล่าวถึงนี้ นำมาจากเรื่อง รวมนิทาน พันหนึ่งทิวา และ กถาสริตสาคร

ตัวอย่างเช่น

ท้าวพญาองค์หนึ่ง มีธิดาทรงโฉมงามสิบสองคน พระธิดานั้นนอนเตียงสิบสองที่ รวมอยู่ในห้องเดียว เมื่อเข้านอนแล้ว เจ้าหน้าที่ปิดประตูห้องใส่กุญแจ แต่ตอนเช้าทุกวัน ปรากฏว่าร่องเท้ายับเยินทั้งสิบสองคู่ คล้ายกับไปเดินร่ำมาตลอดคืน ไม่มีใครทราบเหตุการณ์นั้นได้

(รวมนิทาน หน้า 34)

เดิมมีกษัตริย์องค์หนึ่งพระนามว่า โตกกรุลเบ ปกครองอาณาจักรแห่งประเทศแคชเมียร์ มีโอรสหนึ่ง ธิดาหนึ่ง ประกอบด้วยลักษณะเลิศเป็นที่เลื่องลือและนิยมในสมัยนั้น พระโอรสนั้นทรงพระนามว่า ฟารุขรุส แปลว่า "สุขवार" ประกอบด้วยบุญราศีพร้อมมูล แลทรงปรีชาเชี่ยวชาญ ส่วนพระธิดาซึ่งเป็นกนิษฐภคินีมีนามว่า ฟารุขนาส แปลว่า "สุขสง่า" ทรงโฉมงามเจริญตา ยิ่งนัก แม้ชายผู้ใดได้ยลพระโฉมแล้ว ย่อมบังเกิดเสน่หารักใคร่ถึงกับคลั่งไคล้ไหลหลงวิกลจริตไปก็มีโดยมาก

(พื้นหนึ่งทิวา หน้า 1)

เรื่องนางอุปโกศา ครั้งหนึ่ง เราพากันดูงานมหรสพลสมโภชถวายพระอินทร์. เห็นนางหนึ่งพึงพิศแลลมายคล้ายอาวุธของกามเทพ เพียงมิใช่เป็นรูปธนูเท่านั้น. เมื่อข้าพเจ้าถามอินทรทัตต์ว่า นางนี้คือใคร : เขาว่า นางเป็นสุดาของอุปวราช ชื่ออุปโกศา. ฝ่ายนางก็ได้ทราบข่าวว่า ข้าพเจ้านี้คือใคร โดยซักถามสาวใช้. ดวงใจข้าพเจ้าก็แล่นไปตามนาง ข้าเลื่องตาแลพลางอย่างซ้ออันรัก พยายามหักหุทัยฝันจะคืนเหย้า. นางนั้นเล่ามีพักตร์ผ่องเพียงพระจันทร์เพ็ญ. งามเนตรเช่นนิลอุบลวรรณ. งามกร่อนฉ้นสายประทุมชาติ. งามทรวงวิลาสสมบุรณ์พุ่มแต่งตั้ง. งามคอเสมือนสังข์ร้อยเรียบเป็นสามริ้ว. งามโอษฐ์ล่อผิวปานประพาฬรัตน์ สรุปรวมสารพัดความงามก็คือพระลักษมีที่สอง. กล่าวได้ว่าเป็นห้องมนเทียรที่เก็บความงามของพระกามเทพท้าว.

(กถาสวัสดิศคร หน้า 49-50)

ในรวมนิทาน กล่าวถึงความงามของเจ้าหญิงเพียงสั้น ๆ คือ "ทรงโฉมงาม" ส่วนในพินธุ่งกิวานัน กล่าวถึงความงามของพระธิดาว่า "ทรงโฉมงามงดงาม เจริญตายิ่งนัก" หากผู้ชายคนใดได้ยลโฉมนางแล้วก็อดรักนางไม่ได้ บางคนถึงกับคลั่งไคล้ เพราะรูปโฉมแห่งนาง

ในกาลสิริตสาคร ความงามของนางเป็นความงามที่กล่าวชมกันตามชนบ เป็นความงามที่เห็นได้ด้วยจินตนาการ

ทั้ง 3 เรื่องนี้เป็นตัวอย่างแสดงให้เห็น การใช้ภาษาที่มีความต่างระดับกัน ซึ่งการใช้ภาษาที่มีความต่างระดับนี้ มีความสัมพันธ์กับผู้อ่าน เป็นการใช้ภาษาที่เหมาะสมกับแนวเนื้อเรื่องดังที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้นแล้ว

5.1.2 ภาษาที่เหมาะสมกับตัวละคร เป็นการใช้ภาษาที่เหมาะสมกับสถานภาพของตัวละคร กล่าวคือ มักจะมีการใช้ศัพท์สูง หรือคำราชาศัพท์กับตัวละครที่เป็นกษัตริย์ เป็นเทพเจ้า เป็นฤๅษีผู้ทรงฤทธิ และใช้ศัพท์สามัญกับตัวละครที่เป็นบุคคลธรรมดาในการบรรยายถึง ตัวอย่างเช่น

ฝ่ายทวยเทพก็ได้พยายามจะล้างพิธิตโดยคิดอุบายเหมือนเช่นก่อน แต่หาสมความปรารถนาไม่ ด้วยพระวิศวามิตรรู้สึกพระองค์แล้ว ทั้งเมื่อทรงตริกตรองถึงทวยเทพคิดการเพื่อมิให้พระองค์บรรลุผล ความปรารถนาแล้ว ก็มีอาจะสงบโทษนิรันดร์ของพระองค์ไว้ได้

(ทศมนตรี หน้า 271)

ล่วงมาหกเดือนนับแต่อาหารและนางสิราหนีไปอัลลुकศได้รับข่าวว่า ลูกหนี้ของตนคนหนึ่งอยู่ทางอิสต์อินดิสถึงแก่ความตาย ชายผู้นี้เป็นหนี้อยู่มาก ยังมีได้ใช้ จึงตกลงไปยังประเทศนั้นเพื่อสะสางบัญชี กับผู้รับมรดก

(ทศมนตรี หน้า 311)

จากข้อความข้างต้น ตัวอย่างแรกเป็นการบรรยายถึงตัวละครที่เป็นเทพและกษัตริย์ ผู้เขียนได้ใช้คำศัพท์สูง หรือคำราชาศัพท์ เช่น พระองค์ ทรงตริกตรอง คำเหล่านี้แสดงให้เห็นสถานภาพที่ต่างจากคนธรรมดา ในตัวอย่างที่สอง เป็นการ

บรรยายถึงตัวละครที่เป็นสามัญชน คำศัพท์ที่ปรากฏก็เป็นคำศัพท์สามัญ เช่น หนี
ตน ถึงแก่ความตาย ตกลง

นอกจากลักษณะการใช้ภาษาที่เหมาะสมกับตัวละครในนิทานสำหรับผู้ใหญ่
ดังเช่นใน ทศมนตรี แล้ว นิทานสำหรับเด็กเรื่อง "เจ้าชายกบ" ในหนังสือ
รวมนิทาน ก็มีการใช้ภาษาที่เหมาะสมกับตัวละครด้วย
ตัวอย่างเช่น

เจ้าหญิงทรงจำพระทัยปฏิบัติตามรับสั่งพระราชบิดา จึงเสด็จไป
เปิดประตูให้กบเข้ามา แล้วทรงหยิบกบขึ้นวางบนโต๊ะและต้องทรง
คิมน้ำร่วมแก้ว และเสวยอาหารร่วมจานกับกบตัวนั้น และเมื่อถึง
เวลาบรรทมก็จำเป็นต้องหลีกที่ให้กบนอนด้วยกัน เจ้าหญิงทรงเกลียด
ชังกบตัวนี้เป็นอันมาก ครั้นจะขจัดรับสั่งของพระราชบิดาก็เห็นเป็นการ
ไม่สมควรจึงต้องทรงปล่อยให้เลยตามเลยไป

(รวมนิทาน หน้า 74)

จากตัวอย่างข้างต้นนี้จะเห็นได้ว่า มีการใช้คำที่เหมาะสมกับสถานภาพ
ของตัวละคร กล่าวคือ มีการใช้คำราชาศัพท์กับตัวละครที่เป็นเจ้าหญิง แต่เป็นที่
น่าสังเกตว่า คำราชาศัพท์ที่ใช้ในเรื่องนี้ เป็นคำที่มาจากคำกริยาธรรมดาคำที่ใช้
กันอยู่ทั่วไป แต่สามารถเปลี่ยนให้เป็นคำราชาศัพท์ได้ด้วยการใช้คำว่า "ทรง"
นำหน้า ดังนั้น คำราชาศัพท์เหล่านี้ เด็กจึงสามารถเข้าใจได้

นอกจากการใช้ภาษาที่เหมาะสมกับตัวละครในการบรรยายแล้ว ในบท
สนทนาของตัวละครที่ต่างระดับชั้นก็จะมีการใช้ภาษาที่เหมาะสมกับระดับของตัวละคร
เช่น

เวลาก่อนประมาณ 1 นาฬิกา นางคินาซาเตก็ปลุกพี่สาวว่า คุณพี่เจ้าขา
ถ้าคุณพี่ตื่นอยู่จงเอื้อมชกนิยายที่สนุก ๆ เล่าให้น้องฟังสักเรื่องหนึ่งเถิด ก่อน
เวลาจะสว่าง ครั้งนี้จะเป็นคราวที่สุกที่น้องจะได้ฟังนิยายอันน่าเพลิดเพลิน
ของคุณพี่แล้ว

ฝ่ายนางเซเออร์ซาเต มิได้ตอบประการใด นางทูลพระเจ้าแผ่นดินว่า
ข้าแต่พระองค์ พระองค์จะทรงโปรดอนุญาตให้ข้าพเจ้าปฏิบัติตามคำขอของ

น้องสาวที่รักได้หรือไม่ พระราชาตรัสด้วยสุรเสียงเฉื่อยฉ่ำว่า เราก็อชอบ
นิยายที่สนุกอยู่ ถ้านิยายที่เจ้าจะเล่านี้เป็นเรื่องสนุกจริงแล้ว เราก็อาจจะ
ฟัง เจ้าจงเล่าไปเถิด

(อาหรับราตรี หน้า 41)

จากตัวอย่างข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่า พระสารประเสริฐมีการใช้ภาษาที่
เหมาะสมกับระดับของตัวละคร ดังจะเห็นได้จากคำพูดของนางดินาซาเดที่ใช้ศัพท์
สามัญ เช่น "ถ้าคุณนี่ตื่นอยู่..." พูดกับนางเซเออร์ซาเดซึ่งเป็นพี่สาว และ
ถ้อยคำของนางเซเออร์ซาเดที่ใช้ศัพท์สูง หรือคำราชาศัพท์ เช่น "ทูล" "จึงทรง
โปรดอนุญาต"

5.2 การใช้คำที่สั้นกระชับ

เป็นการใช้คำสั้น ๆ และไม่มีส่วนขยายที่ซับซ้อนแต่สามารถสื่อความ
หมายได้เป็นอย่างดี อ่านแล้วเข้าใจง่าย และขณะเดียวกันก็แสดงให้เห็นภาพ
ได้อย่างชัดเจน ลักษณะภาษาดังกล่าวนั้นพบว่า มีใช้อยู่เป็นจำนวนมากในวรรณ-
กรรมนิทานของพระสารประเสริฐ ดังตัวอย่างเช่น

ในเรื่องบรรเทิงทศवार ในตอนต้นเรื่องกล่าวกันว่า หนุมสาวกลุ่มหนึ่ง
หนีออกจากเมืองเพราะเกิดกาฬโรคระบาดขึ้น พบอาการของโรคดังนี้

ในภาคตะวันตก อาการของมันให้เกิดบวมขึ้นเป็นไตในสองช่องรักแร้
บ้างมีขนาดผลเท่าสาละ, บางคราวเม็ดใหญ่ แต่จำนวนน้อยกว่าเม็ดเล็ก,
บางคราวเม็ดเล็กต้นดาดเต็มตัว, น่าสังเวช, ทั้งสองชนิดนี้เป็นมารคุเทศก์
นำคนไปสู่มรณะ

(บันเทิงทศवार หน้า 3)

ถ้อยคำที่ใช้อธิบายอาการของโรคนี้เป็นคำที่เข้าใจความหมายได้ง่าย
และทำให้เห็นลักษณะอาการของคนที่เป็นกาฬโรคได้อย่างชัดเจน เช่น เกิดบวม
เป็นไต เม็ดเล็กต้นดาดเต็มตัว

ในเรื่องสุลต่านที่พินกับวาซีร ชายเลี้ยงอูฐเจอนางอาระวาที่ทะเลทราย เกิดหลงรักนาง ผู้เขียนบรรยายเรื่องดังนี้

ชายเลี้ยงอูฐพานางไปสู่ที่แห่งหนึ่ง มีแม่น้ำ มีลำธารน้ำไหลใสสะอาด ครั้นเห็นนางไม่มีความสมัครรักใคร่ตนจริง ๆ ก็หมดหวัง ลานางมาเที่ยวสืบหาอูฐต่อไปจนพบ พาอูฐกลับมาเมืองเข้าเฝ้าสุลต่าน ทูลรายการตนเอง เรื่องไปตามอูฐได้กลับคืน กับทั้งได้พบสตรีแปลกหน้า รูปร่างสละสลวย

(ทศมนตรี หน้า 69)

จากข้อความที่ยกมานี้จะเห็นได้ว่า พระสารประเสริฐใช้คำกริยาที่สิ้นกระชับ ในการดำเนินเรื่อง คำกริยาเหล่านี้ ได้แก่ หมดหวัง ลา เที่ยวสืบหา พบ พา เข้าเฝ้า ตาม กลับคืน

ลักษณะการใช้คำที่สิ้นกระชับนี้ พบอยู่โดยทั่วไปใน รวมนิทาน ตัวอย่างการใช้คำสิ้นกระชับในเรื่อง "กระรอกเหลือง"

เมื่อฉันสงบนิ่งนึกไปมาอยู่บนกระจุบใบไม้นี้ เสียงอะไรมากระทบต้นไม้ และมีไม้พุ่มมาถูกฉันปาดขาข้างหนึ่งไป ฉันตกจากต้นไม้ลงบนกอหญ้า เจ็บปวดเหลือกำลังจนขยับตัวไม่ไหว

บุษบาวิ่งมายืนตรงหน้าฉัน ร้องว่า "โอ้ บำเทิง หนูทำร้ายผู้ทอง หนูทำร้ายกระรอกน่ารักตัวนี้นี่นา" แล้วบุษบาจับฉันขึ้นอย่างระวังไม่ให้ฉันเจ็บ...

(รวมนิทาน หน้า 115)

จากข้อความข้างต้นนี้ พระสารประเสริฐได้ใช้คำสิ้น ๆ แต่แสดงให้เห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ชัดเจนด้วยการใช้คำกริยาเรียงต่อกันหลาย ๆ คำ ได้แก่ สงบ นิ่ง นึก และ กระทบ พุ่ง ปาด ตก เจ็บปวด ขยับ วิ่ง ยืน ทำร้าย จับ เจ็บ คำกริยาเหล่านี้แสดงให้เห็นกิริยาอาการของตัวละครและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

ในเรื่อง "แซงแซว ศรี" มีการใช้คำสิ้นกระชับ และทำให้เห็นภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ชัดเจน

ตั้งตัวอย่างเช่น

แข่งแซว ศรี อุ่มตักตา ออกเดินไปตามทาง แวะเข้าไปบ้านหนึ่ง
เคาะประตูบ้าน มีหญิงคนหนึ่งเดินมาที่ประตู แขงแซวพูดว่า "สวัสดิ
คุณน้า ฉันมาหาเพื่อนเล่นกับฉัน ที่นี่มีเพื่อนน้อย ๆ ไหม" หญิงนั้น
ตอบ "ไม่มีจ๊ะ ที่นี่ไม่มีเด็ก"

(รวมนิทาน หน้า 90)

การใช้คำสั้น ๆ จากเรื่อง "หมาป่ากับลูกแพะ"

ตัวอย่างเช่น

แม่แพะจะออกไปหากิน ปิดประตูขังลูกไว้ข้างใน กำชับมิให้เปิดประตู
ให้ใคร ๆ กว่าแม่จะกลับมา

หมาป่าตัวหนึ่งแอบอยู่หลังพุ่มไม้ใกล้ที่นั่น ได้ยินคำแม่แพะสั่งลูก พอ
แม่แพะออกไปแล้ว หมาป่าก็ย่องไปเคาะประตู แล้วทำเสียงเป็นแม่แพะ
เรียกลูกแพะให้เปิดประตู

(รวมนิทาน หน้า 148)

จากข้อความข้างต้นนี้ มีการใช้คำสั้นกระชับ เช่น หากิน ปิด ขัง กำชับ
เปิด กลับ แอบ ได้ยิน สั่ง ออก ย่อง เคาะ ทำ และเรียก

นอกจากการใช้คำที่สั้นกระชับแล้ว เมื่อคำดังกล่าวปรากฏในประโยคก็
ทำให้ลักษณะประโยคที่ใช้มีขนาดสั้น ๆ และเป็นประโยคที่ไม่ซับซ้อน ทำให้ผู้อ่าน
เข้าใจเรื่องราวได้ง่าย และยังถือได้ว่าเป็นลักษณะที่เหมาะสมกับผู้อ่านซึ่งเป็นเด็ก
อีกด้วย

ตัวอย่างเช่น ในเรื่อง "เมื่อกระสา ระวีงไพรไม่กินข้าว"

เด็กชายกระสา ระวีงไพร นั่งลงจะกินข้าวเช้า

กระสาจ้องดูขามเขี้ยวใบเล็กของตน

ในขามมีข้าวต้มและมีไข่เค็มใส่จานเล็ก

กระสาบอกแม่ว่า "ฉันไม่ชอบกินข้าวต้มกับไข่เค็ม"

แม่ว่า "เสียใจ มิให้กินอย่างนี้"

กระสาว่า "ฉันไม่ยอมกิน"

แม้ว่า "กระนั้นก็ หนูคงยังไม่หิว"

แล้วแม่เอาอาหารนั้นไปเก็บเสีย

กระสาดีใจ กระสาไม่ชอบข้าวต้มกับไข่เค็ม และกระสาจะไม่ต้องกิน

(รวมนิทาน หน้า 79)

ในเรื่องพระมโหสถ มีการเล่าเรื่องมเหสีของพระเจ้าวิเทหราช ไว้ดังนี้

ต่อไปนี้เป็นเรื่องพระมเหสี คือมีมาณพผู้หนึ่งไปเรียนวิชาในสำนักกติกาลาโมกข์ ท่านอาจารย์ชอบใจจึงมอบลูกสาวให้ เมื่อเวลาจะลากลับบ้าน แต่ลูกสาวนั้นมีคุณสมบัติเกินวาสนาของมาณพ จึงผละเอิญให้มาณพกระดาก กระตือรือร้นไม่พอใจร่วมประเวณีด้วย แต่ขัดอาจารย์ไม่ได้ ก็พานางนั้นมาถึงกลางป่า หาอุบายลวงนางให้ขึ้นต้นไม้ แล้วเอาหนามสระโคนต้นให้นางลงไม่ได้ แล้วก็หนีไป พระเจ้าวิเทหราชเสด็จล่าเนื้อไปพบเข้าจึงรับมาอภิเษกเป็นพระมเหสี พระราชทานนามว่า นางอุทุมพรเทวี เพราะพระองค์ทรงพบที่ต้นมะเดื่อ และโปรดปรานมาก

(ประวัติดิเรกนิทาน หน้า 227)

จากข้อความที่ยกมานี้ จะเห็นได้ว่ามีการใช้ประโยคสั้น ๆ ไม่ซับซ้อน แต่ได้เนื้อหาใจความดี

ในเรื่อง "เด็กรู้ทุกอย่าง" ผู้ประพันธ์เล่าเรื่องของอาคม ไว้ดังนี้

มีเด็กเล็กคนหนึ่ง ชื่ออาคม รู้อะไรเสียหมดทุกอย่าง คือคิดว่าตนรู้อะไรหมดทุกอย่าง อายุเพียงห้าขวบ แต่เข้าใจว่าตนรู้อะไรมากกว่าใคร ๆ หมด

เด็กหญิงบ้านซิ่น เป็นพี่ห่าง ๆ ของอาคม เป็นลูกของป้าอูมา ชอบมาหาอาคมที่บ้าน บ้านซิ่นแก่กว่าอาคมสามปี แต่อาคมเชื่อว่าตนรู้อะไร ๆ มากกว่าบ้านซิ่น อาคมแสดงว่าตนรู้อะไรมากกว่าบ้านซิ่นเสมอ

วันหนึ่ง แม่ของอาคมพาป้าอูมาและบ้านซิ่นกับอาคมไปหาปู่ที่นอกเมือง เด็กทั้งสองคุยกันตลอดทาง

อาคมเอ่ยขึ้นว่า "เมื่อฉันโตขึ้น ฉันจะมีรถสิชมพูนั่ง"

บานชื่นถามว่า "สิชมพู่เป็นอย่างไร"

อาคมตอบ "มันก็- มันก็ อ้อ เป็นสีฝุ่น ๆ น่าซี"

บานชื่นโห่โห้ และว่า "สิชมพู่มันแดงอ่อน รถพ่อของอาคมนั่นแหละ
สิชมพู่"

อาคมประสม "เออจริง ฉันรู้แล้วว่า เป็นแต่ฉันไม่ได้ว่าอย่างนั้น"

(รวมนิทาน หน้า 112)

ลักษณะการใช้คำและประโยคที่สั้น ๆ ไม่มีส่วนขยายที่ซับซ้อน แต่สามารถสื่อความหมายได้ชัดเจนนี้ เป็นลักษณะอย่างหนึ่งที่พบในวรรณกรรมนิทานของพระสารประเสริฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน รวมนิทาน จะพบลักษณะนี้ได้โดยทั่วไป

5.3 การใช้คำที่มีเสียงสัมผัสคล้องจอง

มีผู้กล่าวไว้ว่า พระสารประเสริฐพยายามสั่งสอนศิษย์ให้เขียนหนังสือให้ดี ดังนี้

ในขั้นต้นต้องเขียนให้ถูกต้องเขียนตามแบบแผน และในที่สุดต้องเขียนด้วยคำอันไพเราะ การเขียนเรียงความแม้จะเป็นภาษาร้อยแก้ว ก็สามารถทำได้ให้มีสัมผัสคล้องจองก็จะทำให้ไพเราะ (สุนทรชาติ สวัสดิศกุล ใน นาคะประทีป 2515 : 279)

ในวรรณกรรมนิทานของพระสารประเสริฐ พบว่า มีการใช้คำที่มีเสียงสัมผัสคล้องจองเป็นจำนวนมาก มีทั้งสัมผัสสระ และสัมผัสอักษร

5.3.1 การใช้คำที่มีสัมผัสสระ "สัมผัสสระ ได้แก่ คำคล้องจองที่มีสระและมาตราสกดอย่างเดียวกัน" (กำชัย ทองหล่อ 2519: 543) ตัวอย่างการใช้คำประเภทนี้ ในวรรณกรรมนิทานของพระสารประเสริฐ เช่น

ผู้ใดใจโลภนัก มักทำใจใหญ่ ใฝ่สูงให้เกินศักดิ์ กระทำให้ล้มพินเหลือ

(ทศมนตรี หน้า 40)

เพราะฉะนั้นจึงหวังอยู่ซึ่งพระมหากรุณาธิคุณในพระอ้าหล่าผู้ทรงทิวศญาณ
สามารถเล็งเห็นความเป็นจริงในเรื่องนี้ และจะบันดาลให้ข้าพเจ้า
มีชัย ในศัตรู ผู้จองผลาญเมื่อถึงกาลเวลา

(ทศมนตรี หน้า 74)

คนไข้มักจะไม่ได้รับความช่วยพยาบาลจากคณะญาติ นอกจากสหายชายเยล
ที่ใจบุญ เขามีความการุณช่วยรักษาพยาบาล

(บันเทิงทศวาร หน้า 7)

ดวงใจข้าพเจ้าก็แล่นไปตามนาง, ข้าเลื่องตาแลนล่างอย่างซ้ออันรัก พยายาม
หักทักทายฝันจะคืนเหย้า นางนั้นเล่ามีพักตร์ผ่องเพียงพระจันทร์เพ็ญ, งามเนตร
เช่นนิลอบลวรรณ, งามกรอ่อนฉ้นสายประทุมชาติ, งามทรวงวิลาสสมบุรณ
เต่งตั้งงามค่อเหมือนสังข์ร้อยเรียงเป็นสามริ้ว, งามโอษฐ์ล่อผิวปานประพาศ
รัตน์, สรุปรวมสารพัดความงามก็คือพระลักษมีที่สอง, กล่าวได้ว่าเป็นห้อง
มนเทียรที่เก็บความงามของพระกามเทพท้าว

(กถาสริตสาคร หน้า 49-50)

การใช้คำสัมผัสตั้งตัวอย่างที่ยกมากล่าวนี้ จะเห็นได้ว่า มีการส่งสัมผัส
กันในแต่ละวรรค ลักษณะนี้ทำให้งานวรรณกรรมมีลักษณะเหมือนร้อย และก่อให้เกิด
ความไพเราะ สละสลวย

5.3.2 การใช้คำที่มีสัมผัสอักษร "สัมผัสอักษร" ได้แก่ คำคล้องจองที่ใช้
ตัวอักษรชนิดเดียวกัน หรืออักษรประเภทเดียวกัน หรือใช้อักษรที่มีเสียงคู่กัน ที่
เรียกว่า "อักษรคู่" (กำชัย ทองหล่อ 2519 : 543)

ในวรรณกรรมนิทานของพระสารประเสริฐนิยมใช้คำที่มีสัมผัสอักษร

เช่นเดียวกับการใช้คำที่มีสัมผัสสระ ตัวอย่างเช่น

สัมผัสอักษร ข

ทรงบาราบพระลัสสระ ให้มาอ่อนน้อมยอมเป็นข้าขอบขัณฑ์

(กถาสวัสดิสาคร หน้า 47)

สัมผัสอักษร จ

...ข้าแต่พระองค์! ข้าพระเจ้าก็ดูจะได้จงเจตนามุ่งร้าย หมายถึง
ล้างพระเตชานภาพ แม้แต่น้อยก็หาไม่

(ทศมนตรี หน้า 74)

สัมผัสอักษร ช

...เพราะฉะนั้น พระยาคลังจิงพลาดท่า ตีมเหล่าอุงเมาจนไม่ได้สมฤดี
เดินโซเซซอนซุกไปในพระราชมณเฑียรสถาน

(ทศมนตรี หน้า 9)

สัมผัสอักษร ฃ

...ตั้งแต่นั้น ศรีทศศักดิ์เฝ้าไฝฝั้นถึงยุวกานดา

(กถาสวัสดิสาคร หน้า 181)

สัมผัสอักษร ฅ

ชายคนหนึ่งถูกผู้ร้ายฆ่าในหมู่บ้านซาบิระ จับตัวคนร้ายไม่ได้ โทษจะต้องเสีย
ค่ารางวัลหมดทั้งตำบล สุลต่านเลยมมีคำสั่งให้ทหารรื้อเรือนโรงรับราชบาตร
หมู่บ้านทั้งหมด

(ทศมนตรี หน้า 43)

สัมผัสอักษร ฉ

...เพราะฉะนั้น เอนทรชไวยากรณ์ของเราถูกลบล้างสลายเสียแล้วในโลก
เราทั้งหลายพ่ายแพ้แก่ปาณิน กลับเป็นผู้มั่งงายโง่เง่า

(กถาสวัสดิสาคร หน้า 53)

สัมผัสอักษร ง

...โลหซงษ์พ่ายอายุฎุณินเปลือยกายเปลี่ยนรูปร่างตั้งกล่าวแล้ว, ขึ้นขี่วิหค
เห็นไปในหนทางโดยเร็ว

(กถาสวัสดิสาคร หน้า 234)

ตามปกติลักษณะการใช้คำที่มีเสียงสัมผัสคล้องจองกันนี้ นิยมใช้ในงานเขียนหรือวรรณกรรมประเภทร้อยกรอง แต่ในงานวรรณกรรมนิทานของพระสารประเสริฐ ซึ่งเป็นวรรณกรรมประเภทร้อยแก้ว ได้มีลักษณะการใช้คำที่มีเสียงสัมผัสคล้องจอง ทั้งที่เป็นสัมผัสพยัญชนะ และสัมผัสสระปรากฏอยู่ด้วย ถือเป็นลักษณะเด่นประการหนึ่งในวรรณกรรมนิทาน ดังจะเห็นได้จากตัวอย่าง พระสารประเสริฐได้มีการเลือกสรรคำที่มีเสียงสัมผัสกันมาใช้เพื่อให้ข้อความที่เขียนนั้นเกิดความงามทั้งด้านความหมายและด้านเสียง และเมื่ออ่านออกเสียงจะทำให้ข้อความดังกล่าวมีจังหวะ และท่วงทำนอง ก่อให้เกิดความไพเราะสละสลวย ลักษณะเช่นนี้นับว่าเป็นความงามทางภาษาอย่างหนึ่ง

5.4 การใช้ภาษาที่ทำให้เห็นภาพ

ลักษณะการใช้ภาษาที่แสดงให้เห็นภาพในผลงานวรรณกรรมนิทานของพระสารประเสริฐ มีทั้งลักษณะที่ใช้ถ้อยคำธรรมดา และการใช้ภาษาภาพพจน์

5.4.1 คำแสดงภาพที่เป็นถ้อยคำธรรมดา เป็นการใช้คำในลักษณะต่าง ๆ กันที่ทำให้เห็นภาพ ซึ่งนอกจากจะทำให้เห็นภาพแล้ว บางครั้งยังสามารถสื่อ หรือเน้นย้ำความรู้สึกให้เด่นชัดขึ้นอีกด้วย การใช้คำแสดงภาพที่เป็นการใช้ถ้อยคำธรรมดานี้ มีทั้งการใช้คำแสดงกิริยาอาการ การใช้คำแสดงสภาพหรือลักษณะ

5.4.1.1 การใช้คำแสดงกิริยาอาการที่แสดงให้เห็นภาพมีทั้งลักษณะของคำกริยาที่เป็นคำ ๆ เดียว คำกริยาที่มีคำซ้อน คำกริยาที่มีคำหลาย ๆ คำ มาเรียงต่อกัน ตัวอย่างเช่น

กระดานฟังเสียงจำได้ว่า นางอารงวา ก็ตระหนกตกประหม่า ตั่วสั้น
ระรัว เหงื่อโชมหน้า คอตกกัมตุพื้นสุดที่จะเบี่ยงเสียงรับสารภาพผิดโดย
ซันตา

ตระหนักตกประหม่า ตัวสั้นระร่ว เหงื่อโซมหน้า คอตก กัมคู้พื้น
 เป็นการใช้คำกริยาที่แสดงให้เห็นภาพของคนที่กำลังหวาดกลัวในความมืดที่ได้กระทำ
 ตระหนักตกประหม่า ตัวสั้นระร่ว เหงื่อโซมหน้า แสดงให้เห็นอาการหวาดกลัวของ
 ตัวละคร คอตก แสดงให้เห็นความรู้สึกสิ้นหวัง กัมคู้พื้น แสดงภาพตัวละครที่ไม่
 กล้าสู้หน้า ไม่กล้าสบตาใคร แสดงให้เห็นโดยนัยว่าได้กระทำคามมืดไว้จริง
 พระเจ้าอาซาฟักตร์ เสด็จออกจากห้อง สุธารส กับชายา ตรงไปห้องลับ
 นั้น พอเปิดพระทวารก็ชะงักตะลึงงัน

ชะงัก ตะลึงงัน แสดงภาพการหยุดลงกลางคันทันที เพราะตกใจด้วย
 ความคาดไม่ถึง

ถึงเวลาเลิกกิจประจำวันอันน่าเบื่อ ชายแก่ชื่อ มียักโก คนตัดไม้ไผ่เป็น
 อาชีพแลไปเห็นแสงเงินฉายในกออ้อ เดินเข้าไปก้มดูเห็นเด็กหญิงตัวนิดเดียว
 ขนาดเล็กสั้นี้ยังเป็นอยู่ มีแสงประกายเหมือนเพชรออกจากตัว

ชายแก่ค่อย ๆ ซ้อนตัวเด็กขึ้น ประคองใส่กระพุ่มมือกลับไปบ้าน

(รวมนิทาน หน้า 7)

ผู้เขียนใช้คำแสดงกริยาแสดงอาการ ที่แสดงให้เห็นภาพการกระทำของ
 ชายแก่ชื่อ มียักโก ที่เห็นเด็กผู้หญิงคนหนึ่งแล้วอุ้มกลับบ้าน โดยกล่าวถึงการกระทำ
 ตั้งแต่เริ่ม "เห็น" "เดิน" "ก้มดู" "ค่อย ๆ ซ้อน" และ "ประคองใส่กระพุ่มมือ"
 และลักษณะการใช้คำดังกล่าวนี้ ยังช่วยแสดงให้เห็นภาพกริยาอาการของชายแก่
 ที่ทะนุถนอมระมัดระวังเด็กหญิงตัวเล็กอีกด้วย

5.4.1.2 การใช้คำแสดงสภาพหรือลักษณะ คำแสดงสภาพหรือ
 ลักษณะนี้ ส่วนมากมีลักษณะเป็นคำขยาย มีทั้งที่เป็นคำ ๆ เดียว และเป็นคำหลาย
 คำ มาเรียงต่อกัน ตัวอย่างเช่น

ขณะนั้นพระองค์เสด็จมาถึงบ้านร้างแห่งหนึ่ง ทอดพระเนตรเห็นหญิงชรา
 อาศัยอยู่ ก็พอเหตุที่ยทรงพักอยู่ ณ เรือนโกโรโกเตนั้น โดยไม่มีใครสังเกตเห็น

(กถาสรีตสาคร หน้า 44)

คำว่า โกรโรโกเต เป็นภาษาปาก หมายถึง ไม่นั่นหนา จวนพั่ง
(พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 2526 : 120) เรือนโกรโรโกเต
จึงแสดงภาพเรือนที่เก่าจนจวนจะพัง

เวลาค่าเดือนหงาย ถิ่นของพรายไม้สว่างกระจ่างแจ้ง พวกพรายไม้
ไม่ได้มาประชุมกัน

(รวมนิทาน น. 101)

สว่างกระจ่างแจ้ง เป็นการนำคำที่แสดงสภาพ 3 คำที่มีความหมาย
ใกล้เคียงกันมาซ้อนกัน ให้ภาพว่า ในเวลาเดือนหงาย ถิ่นที่อยู่ของพรายไม้
จะสว่างราวกับกลางวัน

ท้าวทอดพระเนตรเห็นราชหงส์คู่หนึ่งบินมาในเวลารাত্রี กายตัวมีรัศมี
เป็นแสงกนก รุ่งโรจน์ มีฝูงหงส์สีขาวแวดล้อมตั้งร้อยเป็นบริวารเปรียบปาน
ตั้งฟ้าแลบสว่างวาววับ มีกลุ่มวลาหกกองยยับสกา วาว ห่อหุ้มเห็น
เจริญตา

(กถาสวัสดิสาคร น. 37)

สว่างวาววับ ยยับสกา วาว ให้ภาพแสงสว่างเป็นประกายงดงาม
คำว่า "วาววับ" ให้ความรู้สึกของการเคลื่อนไหว คำว่า วับ แปลว่า ฉับพลัน
ฉับไว ใช้ประกอบอาการของแสงหรือสิ่งมีรูปร่างซึ่งปรากฏให้เห็น แล้วหมดสิ้น
หรือลับหายไปอย่างรวดเร็วในทันทีทันใด (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน
พ.ศ. 2525 2526 : 736)

การใช้คำแสดงสภาพหรือลักษณะจากเรื่อง "ข้าง"

ข้างเป็นสัตว์ขนาดใหญ่อ้วนนุ่มง่าม มีวงยาว หางเล็ก รูปคล้ายหางหมู
ใบหูใหญ่ โบกกระพือพะเยิบพะยาบไปมา ดูเหมือนกับว่าถ้าสามารถกระพือหู
ให้ถูกทาง มันอาจจะบินได้...

(รวมนิทาน หน้า 87)

ในเรื่อง "จิ้งจอกกับม้า"

ม้าก็เพ่นพรวดขึ้น ออกวิ่งห้อ ลากสิงโตตามหลังไปด้วย สิงโตแผดเสียง
ทังร้องทังครางลั่น นกหกในป่าตื่นบินผินไฟด้วยความตระหนกตกใจ แต่ม้าก็

คงให้สิ่งใดบรรลือเสียง อภิกถิกกิกก้องกลางป่าใหญ่ ควบจนสุดกำลังไปบ้านนาย
(รวมนิทาน หน้า 39)

จากตัวอย่างข้างต้นนี้จะเห็นได้ว่า การใช้คำแสดงสภาพ หรือลักษณะที่ปรากฏใน รวมนิทาน นั้น มีลักษณะการใช้คำที่สั้น ๆ มักเป็นคำพยางค์เดียว เมื่อประกอบกับคำกริยา หรือคำนามแล้ว สามารถแสดงภาพให้เห็นได้อย่างชัดเจนแจ่มแจ้ง เช่น แผ่นพรวด "แผ่น" เป็นคำกริยาหมายถึง อาการที่กระโดด โจนไปโดยไม่รีงรอก ส่วนคำว่า "พรวด" นั้น เป็นคำวิเศษณ์ แปลว่า อาการที่เป็นไปอย่างรวดเร็วโดยไม่ยั้งยั้ง เมื่อนำมาประกอบกัน "แผ่นพรวด" จึงแสดงให้เห็นภาพของม้าที่กระโจนไปอย่างรวดเร็ว อย่างเต็มกำลัง

5.4.2 การใช้ภาพพจน์ ภาพพจน์ คือ คำหรือกลุ่มคำที่เกิดจากกลวิธีการใช้คำ เพื่อให้เกิดภาพที่แจ่มชัด และลึกซึ้งขึ้นใจของผู้อ่าน และผู้ฟัง (ชลธิรา สัตยวัฒนา ใน กาญจนานาคสกุล และคณะ 2524 : 202)

จากการศึกษาผลงานนิทานของพระสารประเสริฐ พบว่า มีการใช้ภาพพจน์ 4 ลักษณะ คือ

- 5.4.2.1 ภาพพจน์แบบอุปมา
- 5.4.2.2 ภาพพจน์แบบอุปลักษณ์
- 5.4.2.3 ภาพพจน์แบบอุปพจน์
- 5.4.2.4 ภาพพจน์แบบสัทพจน์

5.4.2.1 ภาพพจน์แบบอุปมา (Simile) คือ ภาพพจน์เปรียบเทียบสิ่งที่เหมือนกัน โดยมีคำเชื่อมโยง เช่น คำว่า เหมือน ตูจ ตั้ง เช่น ปานราว ประหนึ่ง เพียง เทียม

ภาพพจน์แบบอุปมา เป็นการใชภาพพจน์ที่พบมากที่สุด ในวรรณกรรมนิทานของพระสารประเสริฐ สิ่งที่น่ามาเปรียบนั้นมีทั้งที่เปรียบกับคน สัตว์ สิ่งของ

พีช สภาพธรรมชาติ เทพเจ้า

ตั้งตัวอย่างเช่น

แพทย์ผู้นั้นจึงตอบว่า เรื่องนี้ในชั้นแรกท่านจะต้องหาหญิงสาวมาคนหนึ่ง
เลือกที่มีรูปสูงระหงเหมือนดั่งต้นสน และหน้าตาจิ้มลิ้มน่ารัก

(พันหนึ่งทิวา หน้า 110)

สูงระหงเหมือนดั่งต้นสน เป็นการนำรูปร่างลักษณะของผู้หญิงเปรียบกับ
ลักษณะเด่นของต้นสน

... นกร็อกลงมากบนไขที่ฉันทุดเข้าไปนอน นีวตินข้างหนึ่งแห่งชาติ
อวบใหญ่ปานลำตาล สอดเข้าไปติดในเนื้อฉันทันแน่น

(กะลาสีลีนท์บัด หน้า 43)

เป็นการเปรียบเทียบที่แสดงให้เห็นขนาดว่า นกร็อกตัวนี้มีขนาดใหญ่มาก
เพราะนิ้วเพียวนิ้วเดียว ยังมีขนาดเทียบได้กับ ลำต้นของต้นตาล ซึ่งเป็นต้นไม้
ที่มีลำต้นใหญ่

อูรังอูตัง ได้พูดว่า "ใครเป็นคนพูดนะ หอกของเจ้าที่พุ่งเข้า
ไม่ถูกเข้าหอก มันไม่ทำอันตรายเข้าอย่างใดเลย"

แล้วมันเอามืออันยาวเต็มไปด้วยขนรุ่มร่าม โหนตัวลงมาจากต้นไม้
ดูเหมือนกับคนแก่เล็ก ๆ คนหนึ่ง

(รวมนิทาน น.204)

เป็นการเปรียบเทียบรูปร่างลักษณะของสัตว์ กับคน
แสดงให้เห็นภาพของลิงอูรังอูตัง ที่มีรูปร่างลักษณะคล้ายกับคนแก่

คนหนึ่ง

ข้าพเจ้าหมดสติด้วยความคลั่งอันบังเกิดขึ้นด้วยความโศกเป็นกำลัง
ในเวลาปัจจุบัน. ล้มลงทั้งยืนทันที เสมือนต้นไม้อันถูกพายุถอนลำต้นโค่น
ฉุนั้น.

(กถาสวัสดิสาคร น.88)

เป็นการเปรียบเทียบแสดงภาพคนที่หมดสติ ล้มทั้งยืนโดยไม่ทันตั้งตัว

พระพุทธเจ้าข้า ทรงทราบฝ่าละอองพระบาทดีอยู่ว่า เจ้าคุณคลัง
มีเชื้อชาติเป็นสกุลโจร สันดานพาลอันประจำเป็นนิสัยในผู้ใด ถึงจะมีวิชา
ความรู้ มีผู้อุ้มชูสักเพียงไร ก็หาเปลี่ยนสันดานพาลเป็นอื่นได้ไม่ เสมือน
เลี้ยงอสรพิษอันมีสันดานร้าย พอใจจะทำอะไร ก็ทำอย่างร้าย ๆ ตาม
สันดาน

(ทศมนตรี น. 11-12)

เปรียบเทียบคน กับสัตว์

เป็นการเปรียบว่าคนที่มีนิสัยพาลนั้น เหมือนกับงูที่มีพิษร้ายที่อาจทำร้าย
เอาได้

รุ่งเช้า สกาวกับพ่อในเรือกรรเชียง คั้นหาเฟื่อย น้ำยึ่งท่วมสูงขึ้นทุกที
ถึงครึ่งหลังคา เรือที่จะถึงหน้าต่างชั้นบน พ่อลูกแลเข้าไปในห้องนอนของ
สกาว เห็นเตียงนอนสกาวลอยน้ำเหมือนแพ

(เฟื่อยกับน้ำท่วม น. 105)

คำเปรียบนี้แสดงภาพให้เห็นว่า น้ำขึ้นสูงมากจนแถบจะมิดเตียงมอง
ไม่เห็นขาเตียง เตียงจึงเหมือนกับแพที่ลอยอยู่ในน้ำ

ครั้นเทพทัตต์เข้ามาใกล้, นางก็เสด็จจากพระตำหนักใน หีบดอกไม้ขึ้น
ทรงชบด้วยพระทนต์แล้วโยนให้ เทพทัตต์ไม่แจ้งในอุบายลึกลับ ซึ่ง
พระราชสุตาทรงกระทำ, มีความจงมิรู้การจะควรประพฤติตอบ, จึง
กลับมาบ้านอาจารย์ตน, กลิ้งเกลือกเลือกกายบนพื้นธรณี มิสามารถจะ
ออกวาทาได้สักคำเดียว เพราะความกำสรวลป่วนปวตอันร้อนร่าเข้าไป
ไหม้คุดอยู่ภายใน เสมือนผู้เป็นไข้ไคล้คลั่งไปก็ปานกัน.

(กถาสริตสาคร น. 136)

เปรียบอาการความเจ็บปวดทางใจ กับความเจ็บปวดทางกาย

เป็นการเปรียบเทียบแสดงให้เห็นความรู้สึกภายในของตัวละครว่า
มีความร่าร้อนเหมือนกับคนที่กำลังเป็นไข้

5.4.2.2 ภาพพจน์แบบอุปลักษณ์ (Metaphor) คือภาพพจน์เปรียบเทียบที่นำลักษณะเด่นของสิ่งที่ต้องการเปรียบมากกว่าทันที โดยไม่มีคำเชื่อมโยง หรือบางครั้งอาจมีคำว่า เป็น ตัวอย่างในวรรณกรรมนิทานของพระสารประเสริฐ เช่น

อันลวงวิสัยที่บทประพันธ์ของชาวซบกล่อมบ้ำเรอบาท จะยอมพระเกียรติให้สมฐาน ขณะที่ก๊กก้องกังวานด้วยศัพท์สำเนียงมีเท้าเปล่าตรงคพล และเสียงย่ำเท้าอันอิงอลเชิงแข้งของลำแสนยากร และด้วยเหตุผลคลีซึ่งเกิดจากกองทัพตลบฟุ้งคลุ้งร้อนเป็นเมฆหมอกสูงละลิวลิวขึ้นไปในนภาภาค

(กถาสวัสดิศคร หน้า 226)

เป็นการเปรียบว่า ผงฝุ่น ซึ่งเกิดจากการย่ำเท้าของทหารในกองทัพนั้น ปลิวฟุ้งสูงขึ้นไปบนท้องฟ้า จนเหมือนกับเป็นเมฆหมอก การเปรียบนี้แสดงให้เห็นว่า มีทหารในกองทัพจำนวนมากมายมหาศาล แสดงให้เห็นความยิ่งใหญ่ของกองทัพ โดยไม่ต้องกล่าวตรง ๆ

5.4.2.2 ภาพพจน์แบบอติพจน์ (Hyperbole) คือ ภาพพจน์เปรียบเทียบเกินความจริง ตัวอย่างเช่น

ตั้งจะเห็นว่าฟากฟ้าซึ่งเป็นพื้นกันน้ำฝนไว้นั้นแตกแยก น้ำฝนตกฟ้างทลายโครมครามลงไม่เป็นสาย ริวเข้าไปในฉางพ้อค้า

(ทศมนตรี น.15)

เป็นการเปรียบเทียบแสดงให้เห็นว่าฝนตกหนักมากจนเหมือนกับว่าท้องฟ้านั้นจะแตกแยก

ความโลภของพวกนี้แหละช่วยเป็นกำลังให้พยาบาลคนไข้ในครั้งนั้น แต่ราคาแพงเท่าแพง ยังหาจ้างได้ด้วยยาก แทบเลือดตากระเด็น

(บันเทิงทศวาร น.78)

เป็นการใช้คำเปรียบเทียบแสดงให้เห็นว่า คนที่จะมาช่วยพยาบาลคนไข้ในครั้งนั้น หายากมากจริง ๆ

5.4.2.4 ภาพพจน์แบบสัทพจน์ (Onomatopoeia) คือ ภาพพจน์เปรียบเทียบโดยใช้คำเลียนเสียง ตัวอย่างเช่น

ลมพัดมาเฉื่อย ๆ เย็น ๆ ล้มผัสแก้ม นกก็ร้องแจ้ว ๆ น้ำในลำธาร ก็ไหลดังจ๊อก ๆ

(นิยายเอกของป้าชา น. 35)

จ๊อก ๆ เป็นการเลียนเสียงน้ำที่ไหลจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำ เป็นการให้ภาพที่มีการเคลื่อนไหวมีชีวิตชีวา

เกือกแดงคู่เล็กวิ่งไปอีก ต่างวิ่งขนานกันไป ก๊ก-ก๊ก ก๊ก-ก๊ก ก๊ก-ก๊ก

(รวมนิทาน)

ก๊ก-ก๊ก เป็นการเลียนเสียงรอกเท้าที่กระทบพื้น แสดงจังหวะเคลื่อนไหวของการเดิน

การใช้ภาพพจน์แบบต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วนี้ ช่วยทำให้ผู้อ่านเห็นภาพต่าง ๆ ชัดเจนขึ้น เป็นการ "สร้างมโนภาพให้เกิดขึ้น โดยอาศัยถ้อยคำสำนวนแบบต่าง ๆ... จัดเป็นคุณค่าทางวรรณศิลป์ที่สำคัญยิ่งประการหนึ่ง" (ชลธิรา สัตยารัตนา ใน กาญจนา นาคสกุล และคณะ 2524 : 182)

5.5 การใช้คำ 4 พยางค์ การใช้คำอีกลักษณะหนึ่งซึ่งช่วยแสดงให้เห็นภาพที่ปรากฏในงานเขียนของพระสารประเสริฐ คือ การใช้คำ 4 พยางค์ นววรรณ พันธุมธา (2527 : 8) ได้แบ่งคำ 4 พยางค์ ตามลักษณะเป็น 4 ประเภท คือ คำ 4 พยางค์ซ้ำเสียง, คำ 4 พยางค์ซ้ำเสียงสลับ, คำ 4 พยางค์สัมผัสกลางคำ และคำ 4 พยางค์ไม่ซ้ำและไม่สัมผัส

ลักษณะคำ 4 พยางค์ ที่พบในงานเขียนของพระสารประเสริฐ พบว่ามีการใช้คำ 4 พยางค์ เป็นจำนวนมาก 3 ลักษณะ ดังนี้ คือ

5.5.1 คำ 4 พยางค์ซ้ำเสียงสลับ

5.5.2 คำ 4 พยางค์สัมผัสกลางคำ

5.5.3 คำ 4 พยางค์ไม่ซ้ำและไม่สัมผัส

5.5.1 คำ 4 พยางค์เสียงสลับ เสียงที่ซ้ำสวนใหญ่จะเป็นพยางค์ที่ 1 กับพยางค์ที่ 3 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คนงานหน้าใหม่ไม่มีโอกาสทำงานได้สะดวก เพราะคนอื่น ๆ พากันเข้ามา ล้อมหน้าล้อมหลัง

(รวมนิทาน น.21)

"สามีแกชื่ออะไร ล้า?"

"ชื่ออย่างนี้ ๆ " พูดกะพืดกะฟอด ชุ่มกชุ่มขี้ลายไหล

(ทศมนตรี น.29)

พ่อค้าจึงกรากเข้า รวรวิรวบขวางลากเอาตัวไปส่งสถานีตำรวจนครบาล

(ทศมนตรี น.19)

อนิจจา ช่างไม่มีแนวตาบ้างเลย ไม่เห็นไม่เห็นเสียเที่ยวหนอ

(ทศมนตรี น.72)

ถึงจะตักน้ำตักเพลิง อย่างไม่หาเดือดร้อนไม่

(ทศมนตรี น.109)

"ข้าเป็นใหญ่เท่ากับเป็นนายเหมือนกัน ควรจะต้องบนอบเอาอกเอาใจ..."

(นิยายเบงคลี น.293)

มะทะนะกะ นิก "(คงจะกลัวจริงแหละ) มิฉะนั้นทำไมจะต้องตั้งอกตั้งใจพูดกะเรา..."

(हितประเทศ น.110)

ในเวลาไม่ถึงหนึ่งนาฬิกา สุกรคู้นั้นก็หมุนรีหมุนขวาง แล้วก็ล้มลงขาดใจตาย ณ ที่นั้น

(บันเทิงทศวาร น.5)

ต่างคนต่างเห็นไปคนละทางสองทาง ไซ้จะถึงกาลกิริยา ตายในครั้งนั้นทุกคน หรือ หนีรอดไปได้หมดก็หาไม่ได้ เป็นแต่ล้มไปได้พยาธิ กระเสาะกระแสะ

(บันเทิงทศวาร น.7)

ทำกินในทางนี้เจริญขึ้นโดยลำดับ, ภายใน 2-3 ปีก็พอเหลือยหน้า

เหลียวหลัง ได้บ้าง

(บันเทิงทศวาร น.149)

พ่อค้าบาง เป็นคนชอบสนุกใจคอกว้างขวาง ใช้จ่ายเงินทองไม่ เสียดม
เสียดายอะไร

(พื้นหนึ่งทิวา น.466)

ถ้ามามีสาวใช้ รูปร่าง สละสวยสะอาด ยกจานผลไม้และดอกไม้

(พื้นหนึ่งทิวา น.15)

5.5.2 คำ 4 พยางค์สัมผัสกลางคำ พยางค์ที่สัมผัส คือ พยางค์ที่ 2
กับพยางค์ที่ 3 ได้แก่เทพทัตต์ เดิน คอตคอก ห่อกลับมาวังเวงใจอยู่ในที่วิเวก

(กถาสวัสดิสาคร น.136)

มหาดเล็กเจ้า ประดับกายอย่างสง่าอำไถง

(กถาสวัสดิสาคร น.56)

ทรงแก้ความหิวระโหยของพระชายายอดสงสารโดย โอชาหารขนมนมเนย

(กถาสวัสดิสาคร น.46)

พระเจ้าบุตรกษत्रองฟัง จึงตรัสแนะ "ก็จะต้อง สู้รบตบมือทำไมกัน"

(กถาสวัสดิสาคร น.42)

ทรงเกลี้ยกล่อมให้รับราชการในพระองค์ เอื้อเพื่อเกื้อกูลเป็นอันดีเรียบ
ร้อยมาหลายปี

(ทคมนตรี น.26)

พราหมณ์ผู้หนึ่ง เป็นคน ขยันขันแข็ง ลุกขึ้นแต่เช้าออกไปตูลูกจ้างทำงานในนา
ของแก ซึ่งมีกับเขาบ้างเล็กน้อย จนเย็นมืดจึงได้กลับบ้านตั้งนี้เป็นนิจ พอ
เก็บ หอมรวมวิบ เงินทองได้บ้าง แต่เมียตาพราหมณ์เป็นหญิง ชั่วช้าสามานย์
ลอบทำชู้กับชายคนหนึ่ง

(นิยายเบงคลี น.91)

พราหมณ์คนหนึ่ง ขัดสนจนยาก กรากกรำทำงานหนักทุกวัน

(นิยายเบงคลี น.142)

... บำเพ็ญกายเพลิตเพลินด้วยดนตรี และเครื่องเล่นต่าง ๆ นอกจากนี้
ที่จะยิววนชวนเพลินในสถานที่สำนัก ไม่พักเงี่ยหูฟังสิ่งภายนอก ซึ่งจะ
ทำให้ไม่สบาย...

(บันเทิงทศวาร น.5)

... นั้นแน่ คืออายคนพาล อายผู้ร้ายที่ยังกล้าหาญชาญชัยมาถึงสำนัก

ของท่าน

(พินหนึ่งทิวา น.316)

ที่ต้องถูกเนรเทศมานี้ เป็นเพราะพระผู้เป็นเจ้าของบนดลบันดาลให้มา
ประสบพบกัน เพื่อจะได้รับความสำราญด้วยกันทั้งสอง

(พินหนึ่งทิวา น.149)

โยธาที่อ่อนแอแพ้ยาลงยอมกระทำให้โยธาที่ตีพลอยปราชัยด้วยโดยแท้

(หิตोपเทศ น.195)

5.5.3 คำ 4 พยางค์ไม่ซ้ำและไม่สัมผัส คำ 4 พยางค์ซ้ำชนิดนี้ไม่มี
พยางค์ใด ที่ซ้ำกันหรือสัมผัสกัน คำ 4 พยางค์ชนิดนี้เป็นการใช้คำซึ่งมีความหมาย
ใกล้เคียงกันเป็นลักษณะของคำซ้อนซึ่งจะช่วยเน้นน้ำหนัก ทำให้ความหมายของคำ
ชัดเจนขึ้น เช่น

ทรงอดโรยเมื่อยล้าก็เสด็จเข้าไสลยาสน์

(ภทาสวีตสาคร น.170)

เจ้าปัทมาท ซึ่ง เป็นโอรสของสุลต่าน พระรูปโฉมงดงาม พระทัย
โอบอ้อมอารี

(ทศมนตรี น.57)

เจ้าจงให้การตามลัจจริงเหตุไร เจ้าจึงแกล้งใส่ความร้ายต่อเรา
ให้พลัดบ้านเกิดเรือนนอน รับททุกข์ยากแทบขาดใจ... แม้เจ้าปิดบัง

อำนาจประการใด จะทำโทษให้จงหนัก

(ทศมนตรี น.72)

ข้าพเจ้าคนที่ชอบมีความสนุกรื่นเรริง และจับจ่ายใช้ทรัพย์เปลืองมาก
เมื่อบิดาเห็นข้าพเจ้าประพฤติเช่นนี้ก็มีความโทมนัสเป็นทุกข์ ได้
พยายามว่ากล่าวตักเตือนด้วยโอวาทอันประเสริฐ

(พินิจทิศา น.309)

สิ้นเคราะห์หละ แต่จะไปอย่างไรกัน? เลือกลงลกปรกเประเปื้อน

(นิยายเบงคลี น.37)

นายพานิชผู้นี้ได้เคยเที่ยวไปในประเทศต่าง ๆ และได้ผจญต่ออันตราย
มาจนนับครั้งไม่ถ้วน จึงเป็นคนมั่งคั่งไพบูลย์

(พินิจทิศา น.109)

ข้าพเจ้าตีมน้ำเสียอีกใหญ่ และเริ่มออกเดินทางอันอ้างว้างว่าเหวไป
คนเดียว

(นิยายเอกของป้าชา น.34)

ข้าพเจ้าข้ามไปเสีย-ลิมแล้วว่า-พลเมืองพี่น้องวงศ์วานไม่มีใครจะห่วงใย
กันนัก

(บันเทิงทศวาร น.7)

น้อยรายเต็มทีที่จะมีสหายชายเกลอร้องให้รัก มีแต่เพื่อนที่เอาครั้นเครง
ทุกเวลา

(บันเทิงทศวาร น.9)

การพูดซ้อนคำให้เป็น 4 พยางค์ เป็นลักษณะอย่างหนึ่งในภาษาไทย
และพบว่าพระสารประเสริฐนิยมใช้คำ 4 พยางค์นี้มาก ในงานวรรณกรรมนิทาน
คำ 4 พยางค์ดังกล่าวที่พระสารประเสริฐนำมาใช้จะเห็นได้ว่า มีทั้งลักษณะที่เป็น
คำที่สามารถพบได้ในงานเขียนทั่ว ๆ ไป เช่น เอาอกเอาใจ กระเสาะกระแสะ
เอื้อเพื่อเกื้อกูล ขัดสนจนยาก กล่าวหาญชาญชัย ว่ากล่าวตักเตือน พี่น้องวงศ์วาน
และลักษณะที่เป็นคำที่ท่านดัดแปลงมาใช้เป็นสำนวนของท่านเอง เช่น กะพืดกะฟอด
รวบรวบขวาง ไม่เห็นไม่หน ตกน้ำตกเพลิง หมุนรีหมุนขวาง บ้านเกิดเรือนอน

สง่าอำโถง นอกจากนี้การนำคำ 4 พยางค์มาใช้ในงานวรรณกรรมนิทานของท่าน
ยังช่วยแสดงให้เห็นภาพที่ต้องการสื่อให้ผู้อ่านเห็นได้ชัดเจนขึ้นอีกด้วย เช่น...
เดินคอตกอกห่อ... อดโรยเมื่อยล้า, ลกปรกเปราะเปื้อน เป็นต้น

5.6 การซ้ำคำ, วลี หรือข้อความ เป็นการนำคำ, วลี หรือข้อความมากล่าว
ซ้ำ ตั้งแต่ 2 ครั้งขึ้นไป

การกล่าวคำซ้ำนี้ ใช้เมื่อต้องการย้ำความ หรือ เน้นให้เห็นความ
สำคัญของสิ่ง ๆ นั้น การซ้ำคำนี้ยังช่วยสื่อความรู้สึกได้อีกด้วย

การซ้ำคำ, วลี หรือข้อความนี้ พบมากในวรรณกรรมนิทานของ
พระสารประเสริฐ ตัวอย่างเช่น
เรื่องของกลแก้ว

หมาน้อยวิ่งไปรอบ ๆ ห้อง กระดิกหางน้อย ๆ คมด้วยจุมุกน้อย ๆ
แลคุดด้วยตาน้อย ๆ ฟังเสียงด้วยหูน้อย ๆ
แล้วก็เริ่มร้องเพลง ด้วยปากน้อย ๆ "บ๊อ บ๊อ บ๊อ บ๊อ บ๊อ บ๊อ"
....

กลแก้วไปนอน กลแก้วไปนอนหงาย ยกขาน้อย ๆ ขึ้นหมด

(รวมนิทาน น. 132)

เรื่องสามหมี

หมีตัวจิวผูกผ้ากันเปื้อนผืนจิว ๆ ที่หน้าอก แล้วนั่งเก้าอี้ตัวจิว ๆ
ตักข้าวต้มกินจนหมดแล้วก็ยิ้มด้วยปากจิว ๆ กับประแจทองผู้นำรัก

(รวมนิทาน น. 128)

การซ้ำคำวิเศษณ์ น้อย ในเรื่องของกลแก้ว และจิว ในเรื่องสามหมี
เป็นการเน้นย้ำคุณสมบัติของ "หมาน้อย" และ "หมีตัวจิว" ให้ภาพหมาและหมี
ที่น่ารักน่าเอ็นดู

ในนิยายเอกของป้าชา กล่าวถึง ป้าชา ว่า

รูปร่างต่ำเตี้ยที่สุด อ้วนตุ้ที่สุด ขาดภูมิรู้หนังสือที่สุด โทโสไรยที่สุด และ
โง่งที่สุด

(นิยายเอกของป้าชา น. 3)

การซ้ำคำ "ที่สุด" เป็นการย้ำคุณสมบัติของป่าซา ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็น
คุณสมบัติในทางที่ไม่ดี แสดงให้เห็นภาพของป่าซาที่ไม่สมควรจะเป็นผู้ปกครอง
และด้วยคุณสมบัติ "ที่สุด" หลาย ๆ ประการนี้เอง ที่ทำให้ป่าซาผู้นี้ถูกลอบสังหาร

ในเรื่องชื่อดัง มีการซ้ำข้อความดังนี้

บ้านหนึ่ง มีหน้าต่างใหญ่แคตสองเจ้า ทุกเวลาเช้า มีชายคนหนึ่งขึ้นไปนั่งมอง
ดูอะไร ๆ ทางหน้าต่างใหญ่แคตเจ้านั้น ทุกเวลาเช้า ชายคนนั้นเห็นเด็ก
สองคนเดินไปโรงเรียน เด็กสองคนนั้นได้หัวเราะและยกมือไปทางชาย
คนนั้น...

ทุกเวลาเช้า เด็กทั้งสองแลเข้าไปทางหน้าต่างใหญ่แคตเจ้า ทุกเวลา
เช้า เด็กทั้งสองเห็นชายคนหนึ่งกินอาหารเช้า ชายคนนั้นส่งขนมโดนัทให้
เด็กทั้งสองเสมอ

(รวมนิทาน น.97)

การซ้ำข้อความ "หน้าต่างใหญ่ แคตสองเจ้า ทุกเวลาเช้า" เป็นการ
เน้นให้เห็นว่า สิ่งที่เกิดขึ้นนั้น เป็นสิ่งที่เกิดเป็นกิจวัตรประจำวัน เป็นสิ่งที่ตัว
ละครทำ หรือพบเห็นสม่ำเสมอทุกวัน ในเวลาเดิม. สถานที่เดิม

นอกจากนี้ในเรื่อง "แซงแซว ศรี" ก็มีการซ้ำข้อความดังนี้ คือ
แซงแซว ศรี อุ่มตึกตา ออกเดินไปตามทางแหวะเข้าไปบ้านหนึ่ง
เคาะประตูบ้าน มีหญิงคนหนึ่งเดินมาที่ประตู แซงแซวศรีพูดว่า "สวัสดิ
คุณน้า ฉันมาหาเพื่อนเล่นกับฉัน ที่มีเพื่อนน้อย ๆ ไหม" หญิงนั้นตอบ
"ไม่มีจ๊ะ ที่นี้ไม่มีเด็ก"

แซงแซว ศรี เดินตามทางต่อไป แหวะเข้าไปอีกบ้านหนึ่ง เคาะ
ประตูบ้าน มีหญิงคนหนึ่งเดินมาที่ประตู แซงแซวว่า " สวัสดิคุณน้า
ฉันมาหาเพื่อนเล่นกับฉัน ที่มีเพื่อนน้อย ๆ ไหม" หญิงนั้นตอบ "
ไม่มีจ๊ะ ที่นี้ไม่มีเด็ก"

แซงแซว ศรี เดินตามทางต่อไปอีก แหวะเข้าไปอีกบ้านหนึ่ง
เคาะประตูบ้าน มีหญิงคนหนึ่งเดินมาที่ประตู แซงแซวว่า

"สวัสดิ์ คุณชาย ฉันทมาหาเพื่อนเล่นกับฉัน ที่นี้มีเพื่อนน้อย ๆ ไหม"
หญิงนั้นตอบ " มีจ๊ะ ชื่อหนูตุ้มกา ตุ้มกามีของเล่น มีตุ๊กตา แต่ไม่มี
 เพื่อนหญิงน้อย ๆ เล่นด้วยกัน"...

(รวมนิทาน หน้า 90)

จากตัวอย่างที่นำมากล่าวนี จะเห็นได้ว่า การซ้ำคำนั้นนอกจากจะเป็น
 การย้ำความแล้ว ยังช่วยสื่อความหมายบางอย่างได้อีกด้วย การเลือกใช้การซ้ำ
 คำ, วลี หรือซ้ำความในที่ ๆ เหมาะสม ดังที่ปรากฏในงานเขียนของพระสาร-
 ประเสริฐนั้น จะช่วยให้การ "สื่อ" ล้มฤทธิ์ผลได้

5.7 การใช้ร้อยกรองในวรรณกรรมนิทาน

การใช้ร้อยกรองในวรรณกรรมนิทาน ได้แก่ การนำคำประพันธ์ร้อยกรองมา
 ประกอบหรือนำมาเสริมในวรรณกรรมนิทาน ลักษณะเช่นนี้พบในวรรณกรรมนิทาน 2
 เล่ม คือ ทศมนตรี และ นิทานอิสปใน รวมนิทาน

ใน ทศมนตรี มีการใช้ร้อยกรองประกอบกับสารบัญ ร้อยกรองเหล่านี้เป็น
 เหมือน "สารบัญละเอียด" ที่ช่วยขยายสารบัญ ให้รายละเอียดเกี่ยวกับนิทานใน
 แต่ละตอน ร้อยกรองที่ใช้ประกอบสารบัญนี้เป็นกลอนแปด มีจำนวน 3 บท ในแต่ละ
 วรรคจะให้รายละเอียดเกี่ยวกับนิทาน 1 เรื่อง เป็นการใช้กลอนเพียงวรรคเดียวแต่
 สามารถให้ความหมายครอบคลุมแก่นเรื่องของนิทานในแต่ละตอนได้ทั้งหมด ร้อยกรอง
 ที่ใช้เป็น "สารบัญละเอียด" มีดังนี้

แข็งต่อแข็ง แรงแน้อย ต้องย่อยับ

เรื่องนำ

ชะตาอบ เคราะห์หน้า ก่อกรรมเชิญ

เรื่องพ่อค้า เคราะห์ร้าย

กอบปรการไร ให้ยล ผลเป็นเกณฑ์

เรื่องพาดิชกับบุตร

ใจขึ้นเย็น อดทน สบผลปอง

เรื่องอาบุญ ชาบิระ

มาตรแมนหมด อดทน ทุกข์ตนกลัว

เรื่องเจ้าบิชาท
 ทิ้งตีชั่ว ตัวทำ ผลจำสนอง
 เรื่องสุลต่านทัทบินกับวาซีร
 พึ่งพระอ้า หล้าตรง ทรงประคอง
 เรื่องสุลต่านพักต์สมัน
 น้ำใจผ่อง การุณ คุณอนันต์
 เรื่องสุลต่านพิการตยะ
 อันอมิตร ฤษยา หาเหตุผิด
 เรื่องสุลต่านไอแลนชากับพ่อค้าต้มมัม
 พระลิขิต ตราไว้ ไม่แปรผัน
 เรื่องสุลต่านอิบราฮิมกับไอโรล
 ไม่เข้าขีด ลิขิตเค้า เปล่าสิ่งอัน
 เรื่องสุลต่านสุเลมันซาร์
 จอมสวรค์ บันดาล ชอบการณ้แล
 เรื่องนักโทษซึ่งพระอ้าหล้าช่วย

นอกจากการใช้ร้อยกรองในสารบัญแล้วในตอนต้นเรื่อง ของนิทานใน
 แต่ละเรื่อง ใน ทศมนตรี ยังมีการนำโคลงมาเป็นบทนำเรื่อง โคลงเหล่านี้ใช้ขยาย
 ความร้อยกรองที่เป็นสารบัญแสดงให้เห็นแก่นเรื่อง ตัวอย่างเช่น

วันที่เก้า	พระลิขิต	ตราไว้	ไม่แปรผัน
มีโคลงที่มาขยายคือ	สรวพรชชาติต่าง ๆ	ทั่ว	ทุกหน แหล่งแล
	ล้วนลิขิตนา ๆ	ยล	หย่อมหน้า
	พระตราทก ๆ	ตน	ติดประจำเอย
	คักคัลลิขิตนั้น ๆ	อ้า	เอกด้วยฤาผัน

"พระลิขิต ตราไว้ ไม่แปรผัน" เป็นเรื่องของสุลต่านอิบราฮิมกับโอรส โหระ
ทำนายว่า โอรสของสุลต่าน เมื่ออายุ 7 ปี จะถูกสิงโตทำร้าย และถ้ำรอดไปได้จะเป็นผู้
ประหารพระชนม์บิดา สุลต่านจึงให้นำโอรสไปขังในหุบเขา เมื่อโอรสมีอายุได้ 7 ปี
สิงโตตัวหนึ่งหนีนายพรานพลัดตกไปในหุบเขากัดที่เลี้ยงตาย แต่โอรสรอดไปได้เพราะ
นายพรานช่วยเหลือ คำทำนายของโหระเป็นจริงเมื่อพระโอรสเติบโตใหญ่กลายเป็นโจร
เที่ยวปล้นสดมภ์ที่ต่าง ๆ สุลต่านถูกโจรซึ่งแท้จริงแล้วคือโอรสของพระองค์เองฆ่าตาย

นอกจากร้อยกรองจะปรากฏตอนต้นเรื่อง แสดงให้เห็นแก่นเรื่องของนิทาน
ที่จะเล่าแล้ว ระหว่างเล่านิทานในตอนใดที่แสดงแนวคิด พระสารประเสริฐก็จะแสดงเป็น
คำประพันธ์ร้อยกรอง เพื่อเน้นให้แนวคิดนั้นเด่นชัดขึ้นมา ตัวอย่างเช่น

ในเรื่อง "กอบการไร ใ้หัยล ผลเป็นเกณฑ์" นายพาดิชจับลูกตัวเองโยน
ลงน้ำ หลังจากที่โยนไปแล้วจึงได้รู้ว่าเป็นลูกของตนเอง พาดิชได้แต่แค้นใจตนเอง
พระสารประเสริฐได้แต่งคำประพันธ์แทรกไว้ว่า

ทำอะไรไปพินิจถ้วน	ย่อมลบแต่ผลล้วน
ชั่วช้าสามาน	บารนิ
อันการกระทำเสร็จแล้	มีอาจกระทำแก้
กลับย้อนถอยหลัง	ได้เลย
จึงควรระวังกิจทั้ง	ปวงอย่ารีบจงรัง
ค้อยค้นหาทาง	ชอบเทอญ

คำประพันธ์ที่ปรากฏในทศมนตรี มีทั้ง โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน
ที่ล้วนแล้วแต่มีความไพเราะ
มีการเล่นคำ ซึ่งมีทั้งการซ้ำคำ ซ้ำเสียง มีการใช้สัมผัสสระ สัมผัสอักษร
ตัวอย่าง การเล่นคำซ้ำ เช่น

มั่นไรทนไรอด	เอามา นะฤา
ตามแต่ใจแต่เจตนา	นึกเร้า

การเล่นสัมผัสอักษรและสัมผัสสระ

ความทุกข์ยากตรากตรำ ยิ่งมาหาจำ

เพราะโดยไม่มาตราคาหมาย

ความสุขเกษมสานต์สบาย ก็พลันผันผาย

มาดลโดยไม่ไฝฝืน

(ทศมนตรี หน้า 21)

ใน รวมนิทาน นิทานอีสปจำนวน 30 เรื่อง มีการใช้ร้อยกรองสรุปแนวคิดไว้ในตอนท้ายของเรื่อง ร้อยกรองเหล่านี้เป็นร้อยกรองที่แสดงให้เห็นแนวคิด เช่นเดียวกับร้อยกรองใน ทศมนตรี เป็นร้อยกรองสั้น ๆ ให้ข้อคิดที่น่าจดจำ เช่น

" อันเงินทองใช้ของให้สุขเสมอ " (เรื่อง "คนที่เลิกร้องเพลง" หน้า 142)

" อย่ามัวหวังทิ้งอย่าให้เสียเปล่า " จากเรื่อง " ทนายความกับผลฝรั่ง "

" ต้องการเพื่อนช่วยเหลือต้องเอื้อเขา " จากเรื่อง " หมากับลา "

" หวังผลเต็มก็จำต้องทำเอง " จากเรื่อง " แม่นกกับลูกนก "

ร้อยกรองสรุปแนวคิดเหล่านี้ เป็นร้อยกรองที่สั้นแต่ให้ความหมายสมบูรณ์ในตัว คำที่ใช้เป็นคำที่อ่านแล้วเข้าใจได้ง่าย เป็นการใช้ภาษาที่สั้นและกระชับ

ร้อยกรองที่ปรากฏในวรรณกรรมนิทานของพระสารประเสริฐนี้ เป็นร้อยกรองที่แสดงให้เห็นว่าพระสารประเสริฐ เป็นผู้มีความสามารถในเชิงวรรณศิลป์เป็นอย่างดี คำประพันธ์ที่ปรากฏใน ทศมนตรี และนิทานอีสปใน รวมนิทาน นั้น มีการใช้คำที่ได้ความหมายมีการใช้สัมผัสสระ สัมผัสอักษร งดามด้วยจังหวะ มีการซ้ำคำ เล่นเสียงสมบูรณ์ทั้งความหมายและความไพเราะ

จากทั้งหมดที่กล่าวมาแล้วนี้ จะเห็นได้ว่าพระสารประเสริฐมีศิลปะการใช้ภาษาที่มีลักษณะเด่นหลายประการ ได้แก่ การใช้ภาษาที่เหมาะสม การใช้คำที่สั้นกระชับ การใช้คำที่มีเสียงสัมผัสคล้องจอง ซึ่งมีทั้งสัมผัสสระสัมผัสอักษร การใช้ภาษาที่ทำให้เห็นภาพโดยการใช้คำแสดงอาการ คำแสดงภาพ ซึ่งทั้ง 2 ประเภทนี้ นิยมใช้คำหลาย ๆ คำมาซ้อนหรือต่อกัน นอกจากนี้ยังมีการใช้คำ 4 พยางค์ และการใช้ภาพพจน์ที่ทำให้เห็นภาพ

ลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้เป็นลักษณะเด่นที่พบในงานวรรณกรรมของ
พระสารประเสริฐ และเป็นสิ่งที่ทำให้งานวรรณกรรมของท่านน่าสนใจ

การใช้ภาษาที่มีลักษณะเด่นเหล่านี้หากนำมาพิจารณาจะเห็นได้ว่า
มีความสัมพันธ์กับประเภทนิทานที่แบ่งตามโครงสร้าง เป็นนิทานสำหรับเด็ก
และนิทานสำหรับผู้ใหญ่ กล่าวคือ ลักษณะเด่นในการใช้ภาษาของพระสาร
ประเสริฐที่พบได้ทั่วไปใน รวมนิทาน ได้แก่ การใช้คำที่สั้นกระชับ การใช้คำ
ชนิดนี้เป็นการใช้คำสั้น ๆ ที่เข้าใจง่ายและสื่อความหมายได้ดี จึงเหมาะ
สำหรับเด็ก ซึ่งยังมีความรู้จำกัดในเรื่องของคำยังไม่แตกฉาน เข้าใจภาษา
ได้เหมือนผู้ใหญ่ นอกจากนี้ยังมีการซ้ำวลีหรือข้อความซึ่งลักษณะการซ้ำคำ
ซ้ำข้อความนี้ ส่วนหนึ่งคงมาจากวัตถุประสงค์ในการเล่านิทานของ
พระสารประเสริฐ ซึ่งศรีวรรณ ศยามานนท์ ได้กล่าวไว้ว่า

เมื่ออายุ 4-5 ขวบ ข้าพเจ้าอ่านหนังสือไทยได้ดีพอใช้ เพราะคุณพ่อ
ล่อข้าพเจ้าด้วยนิทาน ท่านเขียนด้วยลายมือหวัดแกมบรรจงมาให้อ่าน
เสมอ... เมื่อข้าพเจ้ามีอายุมากขึ้น เรื่องนิทานก็แปลกและสนุกยิ่งขึ้น
แต่ละครั้งท่านคอยควบคุมวิธีอ่าน ให้ถูกต้องชัดเจน (ศรีวรรณ
ศยามานนท์ 2535 : 70)

ดังนั้นวัตถุประสงค์ประการหนึ่งในการเขียนนิทานของพระสารประเสริฐ
คือใช้เป็นบทฝึกให้เด็กหัดอ่านหนังสือ การซ้ำคำ ซ้ำวลี ในนิทานจะช่วยให้เด็ก
เรียนรู้เรื่องคำ ในด้านการออกเสียง และความหมายของคำ การซ้ำข้อความ
หลาย ๆ ครั้ง นอกจากจะช่วยเน้นย้ำให้ความรู้ลึกแก่ผู้อ่าน ยังช่วยให้เด็กจดจำ
คำอ่านได้รวดเร็ว ขณะเดียวกันเนื้อหาของเรื่องที่สนุกสนานจะทำให้เด็กรู้สึกสนใจ
ไม่รู้ลืมหือ เป็นการฝึกหัดภาษาที่น่าสนใจ

ในส่วนนิทานผู้ใหญ่ นั้น พบว่ามีลักษณะเด่นคือ การใช้ถ้อยคำที่ประณีต
สละสลวย ซึ่งเกิดจากการใช้คำสัมผัส ทั้งสัมผัสสระ และสัมผัสอักษร มีการใช้
คำ 4 พยางค์ มีการใช้ภาพพจน์ ซึ่งลักษณะเหล่านี้ปรากฏในนิทานสำหรับเด็ก
ไม่มากนัก

ลักษณะร่วมที่เป็นลักษณะเด่นที่ปรากฏในนิทานทั้งนิทานเด็ก และนิทานผู้ใหญ่ คือ การใช้คำที่ทำให้เห็นภาพ และการใช้ร้อยกรองในวรรณกรรม ซึ่งทั้งสองลักษณะนี้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้งานนิทานของพระสารประเสริฐ เต็มและน่าสนใจ

ทั้งหมดที่กล่าวมาแล้วนี้ แสดงให้เห็นลักษณะเด่นในการใช้ภาษาของพระสารประเสริฐ ซึ่งลักษณะเด่นเหล่านี้ล้วนมีความสัมพันธ์กับประเภทของนิทานที่แบ่งตามโครงสร้าง เป็นนิทานสำหรับเด็กและนิทานสำหรับผู้ใหญ่ ความแตกต่างในการใช้ภาษาในนิทานทั้งสองประเภทนี้ แสดงให้เห็นความพิถีพิถัน ความสามารถในการเลือกสรรคำมาใช้ให้เหมาะกับนิทาน สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นความสามารถในเชิงการประพันธ์ของพระสารประเสริฐได้เป็นอย่างดี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย